
**MTA Law Working Papers
2020/28.**

**Új szakasz a magyar
nemzetközi magánjogban.
A Kódex mint a kollíziós jog
reagálóképességének mérőeszköze**

Vadász Vanda

**Magyar Tudományos Akadémia / Hungarian Academy of Sciences
Budapest**

ISSN 2064-4515

<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>

Új szakasz a magyar nemzetközi magánjogban.

A Kódex mint a kollíziós jog reagálóképességének mérőeszköze.

Vadász Vanda

tudományos segédmunkatárs

Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet

vadasz.vanda@tk.mta.hu

I. Bevezető gondolatok

A tanulmány címét olvasva tudattalanul is *Mádl Ferenc* képe jelenhet meg az Olvasó lelki szemei előtt. Ő ugyanis, a nemzetközi magánjog tudományának kiemelkedő alakja volt az, aki hasonló című művében fél évszázaddal ezelőtt így fogalmazott: „[m]a már senki előtt sem vitás, hogy időszerű valami döntő lépést tenni a magyar nemzetközi magánjogban. Igaz, ez eddig sem volt vitás. (...) A nemzetközi magánjog továbbfejlesztésének, kodifikálásának sürgetése tehát nem igazán hat az újdonság erejével. Valami mégis új. Nem is kevés.”¹ Ez a gondolat volt az, amely kiindulópontul szolgált e tanulmány elkészítése során, melynek fő célja bemutatni, mely körülmények vezettek a majd' négy évtizedet megélt régi Kódex,² nemzetközi magánjogi szabályozásunk legfőbb belső forrásának megreformálására. 2018. január 1-jétől ugyanis új jogforrás – a Kódex³ – lépett hatályba, amely forradalmi megoldásaival nem egyszerű technikai megújulást hozott, hanem sokkal inkább szemléletbeli váltást jelez a hazai kollíziós jog terepén.

A körülményeket illetően szükséges feltárni, mi is az, ami „új”, vagyis melyek azok a társadalmi-gazdasági környezetben beállt generális változások, amelyek az alapvetően lassú reagálású kollíziós jogot reflexióra készítették (II. fejezet). Ezt követően ki kell térni az egyes speciális faktorokra, melyekre ez a „döntő lépés” válaszul született: vagyis, hogyan formálta a jogág képét az Európai Unió jogegységesítő munkája (III. 1. fejezet); hogyan érintette azt a belső jogszabályi környezet és a bírósági gyakorlat alakulása (III. 2. fejezet), s miként hatottak rá az új tudományos vívmányok (III. 3. fejezet). Nem utolsó sorban pedig arra, hogy milyen perspektívaváltást követeltek a 21. század legújabb kihívásai (III. 4. fejezet).

---

¹ MÁDL Ferenc: Új szakasz a magyar nemzetközi magánjogban? Reflexiók a magyar nemzetközi magánjogi kodifikációhoz és Világhy Miklós „Bevezetés a nemzetközi magánjogba” című munkájához. *Állam- és Jogtudomány* 1968/2. 285.

² 1979. évi 13. törvényerejű rendelet a nemzetközi magánjogról.

³ 2017. évi XXVIII. törvény a nemzetközi magánjogról.

Minthogy a nemzetközi magánjog is bizonyos fokig az önellentmondások joga,⁴ a dolgozat is a kettősség jegyében született: a kollíziós jog legújabb tendenciáit, dinamikáját és megújulási képességét a nemzetközi magánjog tudományának hagyományai előtt tisztelegve vizsgálja, vissza-visszaidézve a jogág hazai fejlődésének kiemelkedő szakaszait.

II. A kollíziós jog szabályozási tárgya terén jelentkező változások

A vizsgált időszakban számos olyan társadalmi jelenség vált megfigyelhetővé, illetve erősödött fel, amelyekre a kollíziós jogi szabályozásnak reagálnia kellett. A nemzetközi magánjog a klasszikus tanok szerint ugyan a szó szoros értelmében „se nem nemzetközi, se nem magánjog”,⁵ mégis, a kollíziós jogi tényállásban jelen lévő nemzetközi elem e jogterületet különösen érzékenyvé teszi a nemzetek kapcsolatát átrendező folyamatok adta impulzusokra.⁶ Az életviszonyok nemzetközivé válása még a XX. században kezdődött, azonban a legutóbbi évtizedekben a globalizáció – ide értve a világkereskedelem volumenét, a nemzetközi turizmust és egyáltalában a személyforgalmat; a külföldi munkavállalás mennyiségét – exponenciális mértékben növekedett.⁷ Új és más a nemzetközi gazdasági forgalomra⁸ vonatkozó normarendszer és alapjában változott meg Magyarország külgazdasági kapcsolatrendszere is.⁹ A családjogot illetően, az Európai Unióban minden ötödik házasság (és bontás) „nemzetközi”, az öröklési jogi ügyek száma pedig, melyek államhatárokon átívelő vonatkozásúak, évi 450.000-re becsülhető.¹⁰ A virtuális világ térnyerése, s ezzel az internettel kapcsolatos jogi dilemmák kutatása kezdetben „áthaladó intellektuális hóbortnak” tűnt,¹¹ mára azonban, újféle nézőpontot követelve, kemény kihívások elé állította a hagyományos jogi gondolkodásmódot. A regionális együttműködés eddig soha nem látott eredményeket mutat fel – gondolhatunk az Európai Unió nemzetközi magánjogot érintő, a jogforrási rendszert szinte egészen átalakító,

---

⁴ Mádl megfogalmazásában, amivel arra utal, hogy a kollíziós jogi parancs alapján a belső fórum olykor a külföldi jog szerint ítélt, mégis igyekszik saját értékrendjének érvényesítésére. MÁDL Ferenc: Magyarország első nemzetközi magánjogi törvénykönyvéről. *Állam- és Jogtudomány*, 1980/2, 267.

⁵ A nemzetközi magánjog egyrészt a nemzeti jogrendszer része, másrészt a szabályozási tárgyát képezik klasszikusan nem magánjog részét képező jogviszonyok is. BURIÁN László: Európai kollíziós jog: Korszak- és paradigmaváltás a nemzetközi magánjogban? *Magyar Jog*, 2012/11. 697.

⁶ VÉKÁS 1970-ben, az első nemzetközi magánjogi kódex kodifikálása kapcsán egyenesen úgy fogalmazott, hogy „[a] kollíziós jog folyamatban lévő kodifikálásának az az egyik döntő indítéka, hogy a nemzetközi gazdasági és kulturális együttműködés, a nemzetközi vagyon- és személyforgalom megfelelő jogi keretet kapjon”. VÉKÁS Lajos: A kollíziós jog kodifikációjának elveihez. *Jogtudományi Közöny*, 1970/12. 653. Ez a kijelentés kétségtelenül ma is megállja a helyét, szem előtt tartva azonban azt, hogy a diszciplína alapvető célja „– mint minden más területén a magánjognak – a felek elvárásai közötti egyensúly megtalálása (...)”. SZABÓ Sarolta: A külföldi jog alkalmazásának (tartalma megállapításának) problematikája. In: BERKE Barna – NEMESSÁNYI Zoltán: *Az új nemzetközi magánjogi törvény alapjai. Kodifikációs előtanulmányok*. Budapest, HVG Orac, 2016. [a továbbiakban: SZABÓ (2016a)] 61.

⁷ BURIÁN László – RAFFAI Katalin – SZABÓ Sarolta: *Nemzetközi magánjog*. Budapest, Pázmány Press, 2017. 24.

⁸ Magyarország gazdasága európai viszonylatban kiemelkedően nyitottnak számít. A külkereskedelmi forgalom GDP-hez mért aránya 2013 és 2018 között 164 és 170% között mozgott.

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/kulker/kulker18.pdf>

⁹ Magyarország esetében ez különösen hangsúlyos körülmény, tekintettel rendkívül nyitott gazdaságunkra – nemzeti jövedelmünk nagyrészt a külkereskedelemben realizálódik. VÉKÁS Lajos: Az új nemzetközi magánjogi törvényről. *Jogtudományi Közöny*, 2018/10. 413.

¹⁰ VÉKÁS (2018) i. m. 414.

¹¹ Thomas SCHULTZ: Private Legal Systems: What Cyberspace Might Teach Legal Theorists. *Yale Journal of Law and Technology*, 2008/ 1. 153.

„jogi földrengést”¹² előidéző egységesítő munkájára. A nemzetközi kollízió lehetőségét felvető életviszonyok tehát megsokszorozódtak – s a mennyiségi változás mellett minőségileg is átalakultak. E jellemzők változásával a nemzetközi magánjog tudományában is új irányvonalak jelentek meg, s új jogintézmények váltak dominánssá, vagy legalábbis követeltek maguknak megkülönböztetett figyelmet – melyekre a szaporodó, újabb külföldi kodifikációk is reagáltak.¹³

A kollíziós jogot, és a kiterjesztett értelemben vett nemzetközi magánjogot átfogó jelleggel szabályozni hivatott – innen az elnevezés¹⁴ – első kódex (a továbbiakban: régi Kódex) 1979-ben született.¹⁵ Az addig bírói gyakorlat által formált jogterület történetében új szakasz kezdődött. Ez a szakasz majd’ negyven évig tartott, mely idő alatt a régi Kódexet kizárólag Magyarország rendszerváltozás okozta belső viszonyainak és az európai uniós tagságunk okán jelentkező szabályozási kötelezettségek miatt érte jelentősebb módosítás.^{16 17}

Mádl úgy fogalmazott, hogy „[...] a fórum jogpolitikájának kell változnia, átalakulnia ahhoz, hogy a nemzetközi magánjog akár a *lex lata*, akár a *lex ferenda* vonatkozásában új irányt

---

¹² Carlos ESPLUGUES: General Report on the Application of Foreign Law by Judicial and Non-Judicial Authorities in Europe. In: C. ESPLUGUES – J. L. IGLESIAS – G. PALAO (eds.): Application of Foreign Law, Sellier, 2011. 4. Idézi: SZABÓ (2016a) i. m. 60.

¹³ Úgy tűnhet, hogy az uniós *acquis* nyomán a tagállami kodifikációk súlya csökken, azonban ezzel párhuzamosan az egyes tagállamokban éppen, hogy egyre több új nemzetközi magánjogi törvény születik (a lengyel szabályozás pl. 2011-ben lépett hatályba, a holland törvény 2012-ben, a cseh 2014-ben). SZABÓ Sarolta: Gondolatok az új cseh nemzetközi magánjogi kodifikáció apropóján. *Iustum Aequum Salutare*, 2016/3. [a továbbiakban: SZABÓ (2016b)] 185. A különböző forrásokból ható „jogalkotási infláció”, a jogforrási rendszer „atomizálódása” ugyanis a jogalkalmazói oldalról a racionalizálás igényét vonja maga után. Peter MCELEAVY: The Codification of Private International Law: The Belgian Experience. *International and Comparative Law Quarterly* 2005/2, 500. Az egyes újabb tagállami kódexek rendeletekkel való viszonyáról ld.: Reka SOMSSICH: Cohabitation of EU Regulation and National News in the Field of Conflict of Laws. *ELTE Law Journal*, 2015/2. 73-78.

¹⁴ A nemzetközi magánjogi törvény hagyományosan a jogviszonyok teljes körét átfogni igyekszik, ahol a kollíziós kérdés felmerül. Másrészt, a kódex-jelleg sajátossága megjelenik az általános rész funkciójában, ti., hogy a benne foglalt szabályok érvényesek a szabályozási körön belül eső minden jogviszonyra. Ld: MÁDL (1980) i. m. 256.

¹⁵ A kodifikációs munkát az MTA Állam- és Jogtudományi Intézet keretében létrehozott bizottság végezte, központi szervek, minisztériumok bevonásával. MÁDL (1968) i. m. 291. Az 1979-ben „megszülető” Kódexet négy tervezet előzte meg: Szászy István mintaértékű 1948-as munkája, az MTA imént említett, Eörsi Gyula és Mádl Ferenc vezetésével elkészített 1968-as, illetve az Igazságügyi Minisztérium utóbbi felhasználó 1970-es tervezete; negyedikként pedig a végül törvényerejű rendeletté váló 1978-as szövegjavaslat, mely szintén nagyban támaszkodott elődeire. MÁDL (1980) i. m. 254-255.; VÖRÖS Imre: A nemzetközi magánjogi és európai jogi kutatások első hazai műhelye. *Állam- és Jogtudomány*, 2010/1. 138.; MTA Állam- és Jogtudományi Intézete, Polgári Jogi Osztály: *Tervezet Magyarország Nemzetközi magánjogi törvényéhez*. Budapest, MTA Állam- és Jogtudományi Intézete, 1968. 3-5.

¹⁶ Az első nagy változtatás az ezredfordulóra – az uniós tagságot előkészítendő – datálható, ezt követően 2009-2010-ben érték jelentős módosítások a régi Kódexet (eljárásjogi, kötelmi jogi, családjogi, munkajogi részek). Az egyes módosító törvényeket részletesen sorolja: VÉKÁS Lajos: Egy új nemzetközi magánjogi törvény megalkotásának néhány elvi kérdéséről. *Jogtudományi Közlöny*, 2015/5. 292-294.; Katalin RAFFAI – Sarolta SZABÓ: Selected Issues on Recent Hungarian Private International Law Codification. *Acta Juridica Hungarica*, 2010/2., 137.

¹⁷ *Martonyi* a Kódex kodifikációs előtanulmányait tartalmazó kötet előszavában így fogalmaz: „[...] ez a szabályozás egészen különleges területe a rendszerváltozás előtti jogalkotásnak, amely keletkezésekor is kiállt minden nemzetközi összehasonlítást. A Ptk.-hoz hasonlóan az absztrakció magas szintjén fogalmazta meg szabályait és olyan különlegesen magas színvonalú jogi kultúrát képviselt, ami végső soron lehetővé tette, hogy [...] lényegi elemeiben a mai napig tovább tudott élni.” MARTONYI János: Előszó. In: BERKE Barna – NEMESSÁNYI Zoltán: *Az új nemzetközi magánjogi törvény alapjai. Kodifikációs előtanulmányok*. Budapest, HVG Orac, 2016. 14.

vegyen.”¹⁸ Látható azonban, hogy a társadalmi viszonyok átalakulása évtizedekkel ezelőtt megkezdődött és az új évezredben már erősen éreztette hatását. A jogtudomány álláspontja is egyértelmű volt abban a kérdésben, hogy eljött az ideje az átfogó reformnak. Felmerül tehát a kérdés, hogy az átfogó reform, a kodifikáció miért váratott ennyi ideig magára? *Eörsi* szavait idézve, „[e]gy társadalomtudományi irányzat vagy mozgalom fellendülése sohasem csupán hívei elszántságának, hozzáértésének, lelkesedésének köszönhető. A siker és kudarc alapvetően az adott társadalmi-gazdasági viszonyok kedvezésétől függ (...).”¹⁹ Ez a tétel a nemzetközi magánjogi törvényalkotást illetően is helytálló. Az bizonyos, hogy az új Ptk. kodifikálásának és hatálybalépésének bevétele cél szerű volt.²⁰ Látni kell azonban, hogy e jogágnak, ettől függetlenül, sajátos jellemzője a társadalmi-gazdasági viszonyokra történő eltolódott reakció, ugyanis a nemzetközi kollíziós jog területe a jogrendszernek az a része, amely nem érintett közvetlenül a politikai, gazdasági és társadalmi átalakulás által.²¹ A kollíziós normák közvetett, utaló módszerrel dolgoznak, s az anyagi jogi normákhoz képest kisebb a társadalmi érzékenységük; gazdasági és szociális ingerküszöbük.²²

A fejlődésnek ezen a pontján azonban elodáztatatlanná vált a gyökeres megújulás. 2015-ben a 1337/2015. (V. 27.) Kormányhatározat rendelkezett „az új nemzetközi magánjogi szabályozás kodifikációjáról és a Nemzetközi Magánjogi Kodifikációs Bizottság felállításáról”. Az új törvény koncepciója még ebben az évben az elkészült,²³ a végső szöveget²⁴ pedig 2017. április 4-én fogadta el az Országgyűlés.²⁵

III. A Kódex mint reakció a változásokra

A 2018. január 1-jén hatályba lépő Kódex összességében jól tükrözi a nemzetközi magánjog tudományának a megelőző évtizedek változásaira adott reakcióját. Eme „válasz”

---

¹⁸ MÁDL Ferenc: Vívódás a valósággal a nemzetközi magánjogban. A nemzetközi magánjog elméletének fejlődése és mai irányai. *Állam- és Jogtudomány*, 1969/1. 79.

¹⁹ EÖRSI Gyula: *Jogösszehasonlítás és békés együttélés*. Különlenyomat az *Állam- és Jogtudomány* 1964. évi 3. számából. 380.

²⁰ BURIÁN László: Megjegyzések a készülő nemzetközi magánjogi Kódex koncepciójának a hatállyal, a szerkezettel és az általános rendelkezésekkel kapcsolatos megállapításaihoz. In: GLAVANITS Judit – HORVÁTHY Balázs – KNAPP László: *Az európai jog és a nemzetközi magánjog aktuális kérdései. Ünnepi tanulmányok a 65 éves Milassin László tiszteletére*. Győr, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar Nemzetközi Köz- és Magánjogi Tanszék, 2016. [a továbbiakban: BURIÁN (2016a)] 14.

Érdekes, hogy a helyzet korrelál a megelőző kodifikáció történetével. *Szászy* 1948-as Tervezetének Indokolásában olvasható: „(...) amíg az anyagi magánjogi törvénykönyv előkészítésével kormányaink behatóan foglalkoztak (...), addig a nemzetközi magánjogi törvény kidolgozására kormányaink kevesebb gondot fordítottak. Ennek oka az volt, hogy a német törvényhozás mintájára először a magánjogi törvénykönyvet akarták törvényerőre emelni, a nemzetközi magánjogi kollíziós normákat pedig csak később, a magánjogi törvénykönyvet életbeléptető törvénybe akarták belefoglalni.” SZÁSZY István: *Magyar Nemzetközi Magánjog. Törvénytervezet és indokolás*. Budapest, Egyetemi Nyomda, 1948. 36-37.

²¹ Ld. BURIÁN László: Nemzeti tradíció, modernizáció és európai jogegységesítés. *Jogtudományi Közlöny*, 2011/6. 322.

²² MÁDL Ferenc – VÉKÁS Lajos: *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2018. 63.

²³ A koncepciót közzétette: 1673/2016. (XI. 29.) Korm. határozat az új nemzetközi magánjogi törvény koncepciójáról.

²⁴ T/14237. számú törvényjavaslat a nemzetközi magánjogról.

²⁵ Részletesen: BURIÁN László: Általános részi jogintézmények szabályozása a régi és az új nemzetközi magánjogi Kódexben. *Közjegyzők Közölnye*, 2018/3. 5-6.

megszületésében kulcsszerepe volt a 2010-es évekre rendkívül intenzív tempót diktáló uniós jogegységesítési folyamatnak, így a kollíziós jog tudományában, szabályozásában megjelenő újdonságok számbavételét érdemes ezzel a témakörrel kezdeni.

III. 1. Az Európai Unió jogegységesítő munkája

Bánrévy 2001-es írásában megállapítja, hogy a nemzetközi magánjogi belső jogszabályunk a kollíziós jog több mint 90 %-át „lefedi”.²⁶ Ez a kijelentés ma már messze áll a valóságtól: a nemzetközi magánjog különös részének jelentős – s az általános rész egyre nagyobb – területeit uniós eredetű másodlagos jogforrások rendezik,²⁷ behatárolva a tagállami jogalkotó mozgásterét.²⁸

Az Amszterdami Szerződés (1997/1999) hozta meg a nagy, mondhatni „kopernikuszi” fordulatot (*Vékás*), amikor az EU jogot vindikált magának, hogy rendes jogalkotási eljárás keretében kollíziós jogi szabályokat alkothasson.²⁹ ³⁰ Innentől kezdve sorban láttak napvilágot a nemzetközi magánjog egyes szegmenseit szabályozó másodlagos jogforrások.³¹ A folyamat 2009 után gyorsult fel igazán, amikor a Lisszaboni Szerződés a harmonizáció tárgyát még tovább szélesítette³² – maga után vonva a hazai jogalkotó szabályozási kötelezettségét.

III. 1. 1. A jogforrási hierarchia, a hatállyal kapcsolatos dilemmák és a Kódex integritása

Ez a szabályozási kötelezettség összetett feladatot jelent, tekintettel arra, hogy a nemzetközi magánjogi tárgyú rendeletek nemzeti joghoz való viszonya eltérő. A kollíziós jogi rendeletek *loi uniforme*-t hoznak létre, vagyis nem csak tagállami jogszabály-összeütközések esetén alkalmazandók, hanem harmadik államok viszonylatában is – a nemzetközi magánjog egyéb vetületeit illetően ez a tétel természetesen nem áll meg.³³ A rendeletek ezen kívül nem szigorúan csak a szabályozni hivatott különös részi kérdésekre állapítanak meg szabályokat; bizonyos általános részi intézményeket is, jellemzően – nem feltétlenül egységes módon –

²⁶ BÁNRÉVY Gábor: A Mádl-Vékás újabb kiadásának „margójára és ürügyén”. *Magyar Jog*, 2001/10. 636.

²⁷ A kötelmi jog, a munkajog, a házasság felbontása, a tartással kapcsolatos ügyek és az öröklési jog területén is uniós forrású normák szabályozzák az alkalmazandó jogot – nyilvánvalóan a hatályuk által lefedett területen. A rendeletek területi és tárgyi hatályáról, az általuk teremtett szabályozási hézagokról ld: VÉKÁS Lajos: Európai uniós és tagállami nemzetközi magánjog. *Magyar Jog*, 2017/10. 591-592.; CSÁSZÁR Mátyás: Az uniós jogforrások hatása a nemzetközi magánjog általános részére. *Magyar Jog*, 2013/11. 670-672.

²⁸ BURIÁN (2016a) i. m. 14.

²⁹ EUMSZ 81. cikk, az EK SZ. korábbi 65. cikke. A polgári ügyekben történő igazságügyi együttműködés átkerül a szupranacionális első pillérbe. Ezt megelőzően a kollíziós jog egységesítése nemzetközi szerződések útján volt lehetséges (pl. 1980-as Római Egyezmény a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról). Sarolta SZABÓ: Brief Summary of the Evolution of the EU Regulation On Private International Law. *Iustum Aequum Salutare* 2011/2. 144.

³⁰ A módosítás célja egyrészt az volt, hogy az Unió polgárai könnyebben fordulhassanak más tagállamok bíróságaihoz, másrészt, hogy egy magasabb szintű jogvédelem váljon megvalósíthatóvá. GARAMVÖLGYI Róbert – NEMESSÁNYI Zoltán: Lezárult a verseny a nemzetközi magánjogi jogalkotásban? *Európai Jog*, 2004/6. 24.

³¹ Rendszerezve sorolja: MÁDL – VÉKÁS (2018) i. m. 80-86.

³² SOMSSICH Réka: Az uniós tagállamok szabályozástechnikai megoldásai a nemzeti jog, valamint az uniós jog viszonyának rendezésére a nemzetközi magánjog területén. In: BERKE Barna – NEMESSÁNYI Zoltán: *Az új nemzetközi magánjogi törvény alapjai. Kodifikációs előtanulmányok*. Budapest, HVG Orac, 2016. 44. o.

³³ Ettől eltérnek a joghatóságra, külföldi határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó rendeletek, melyek „kétcsatornás” rendszert hoznak létre, eltérő szabályokat alkotva tagállamok közti relációban.

szabályoznak.³⁴ Közvetlen alkalmazandóságuk folytán ezek a normák igen gyakran deregulációs folyamatot indítanak el a tagállam viszonylatában (korábbi, azonos tárgyú szabályok hatályon kívül helyezése), emellett bizonyos esetben szükséges lehet végrehajtási rendelkezések elfogadására,³⁵ illetve a rendeletek opcionális felhatalmazása esetén eltérő szabályok megfogalmazása; a maradvány-hatáskör kitöltésére.³⁶ Tudott, hogy a rendeletek automatikusan a nemzeti jog részévé válnak, s a jogforrási hierarchiában a kollíziós jogi szabályozás fölébe emelkednek, szerencsés azonban, ha a nemzeti jogalkotó reagál azok hatályba lépésére. Ilyenkor a cél az, hogy a tárgykörben addig létező kollíziós szabályozást úgy alakítsa át, hogy ne kettőzze meg feleslegesen a szabályokat, de a jogegységesítés által le nem fedett területeket se hagyja rendezetlenül.

Előbbi elvárások nem minden esetben teljesültek. A tagállami kötelmi jogi kollíziós szabályozást zömében „felülíró” Róma I³⁷ és Róma II³⁸ rendeletekre való jogalkotói reakció volt a Nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. tvr. módosításáról szóló 2009. évi IX. törvény, melyet a jogirodalomban éles kritikákkal illettek.³⁹ A szabályozás ennek eredményeként néhol hézagossá vált, néhol indokolatlanul megkettőzte magát – erre a későbbiekben visszatérünk. A jogegységesítő aktusokon és az azok nyomán születő belső jogalkotási termékeken túl az Európai Unió Bírósága is gazdag esetjoggal szolgál, melyet szintén nem lehet figyelmen kívül hagyni.⁴⁰

A belső autonóm szabályozásunkkal konkuráló „tarka és nagy sereg” (Mádl) egyre változó és bővülő köre⁴¹ azt eredményezte, hogy a Kódex tényleges „kódex-jellege” csorbát

---

³⁴ VÉKÁS Lajos: A nemzetközi magánjogi törvény módosításáról. *Magyar Jog*, 2009/6. 321-322.

³⁵ Pl. az Európai Parlament és a Tanács 650/2012/EU rendelete az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről (Öröklési rendelet) 31. cikke szerinti megfeleltetési nemperes eljárásról, valamint egyes igazságügyi tárgyú törvényt módosításokról szóló 2015. évi LXXI. törvény.

³⁶ Ld. bővebben: SOMSSICH Réka: Az új nemzetközi magánjogi törvény és a nemzetközi magánjogi tárgyú európai uniós rendeletek viszonya, kapcsolódási pontjai. *Közjegyzők Közlönye*, 2018/3. 30-31.

³⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 593/2008/EK rendelete a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról (2008. június 17.).

³⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról (2007. július 11.).

³⁹ VÉKÁS (2009) i. m. 6.; BURIÁN (2011) i. m. 328-330.; VÉKÁS Lajos: Egy nemzetközi magánjogi törvény megalkotásának néhány elvi kérdéséről. *Jogtudományi Közlöny*, 2015/5. 293-296.; MÁDL Ferenc – VÉKÁS Lajos: *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2016. 367-368.; CZIGLER Dezső Tamás: Vélemények nemzetközi magánjogi kódexünk 2009. évi módosításáról és az európai polgári eljárásjog fejlődési irányáról. *Magyar Jog*, 2010/4.; RAFFAI – SZABÓ: i. m.

⁴⁰ Tamas SZABADOS: EU Private International Law in Hungary: An Overview on the Occasion of the 15th Anniversary of Hungary's Accession to the EU. *ELTE Law Journal*, 2018/2. 45-46.

⁴¹ A régi Kódex megalkotása óta Magyarország számos nemzetközi egyezményhez is csatlakozott, melyek alkalmazásukat illetően szintén megelőzik azt. A nemzetközi egyezmények és a belső jog közötti összhang szintén nagy kívánnivalót maga után; ld: Az új nemzetközi magánjogi törvény koncepciója [a továbbiakban: Koncepció] (<https://www.kormany.hu/download/c/cf/c0000/NMJ%20TV%20KONCEPCI%20C3%93.pdf>) 3. o.

szenvedett:⁴² a szabályozás hézagossá és homályossá vált,⁴³ már az alkalmazandó jogforrás terén kihívás elé állítva és sokszor megvezetve a jogalkalmazót.⁴⁴

A Kódex Indokolása hangsúlyosan kitér erre a problémára, célként tűzve ki a jogforrási rendszert érintő bizonytalanságok eloszlását.⁴⁵ Az egyes tagállamokban alkalmazott különböző kodifikációs technikák mérlegelésével⁴⁶ a jogalkotó végül úgy döntött, hogy a Kódex 2. §-ban, generális jelleggel *rendezi a hierarchiát*. A régi Kódex egyedül a nemzetközi egyezményekről rendelkezett a jogszabály élén,⁴⁷ így e rendelkezés a nemzetközi magánjog szabályozásában régóta tátongó űrt töltött be. A törvény különös részében az egyes tárgykörökre vonatkozó, külső eredetű joganyagokra vonatkozóan nem található kifejezett utalás – ott a tartalmi kérdések harmonizálása kapott főszerepet.⁴⁸

3.1.2. Az általános részi intézmények

Mádl, amikor 1968-ban a nemzetközi magánjog, a kollíziós jog önálló „jogágazatisága” mellett érvel, az ún. általános rész létét és az egész jogterületre való kisugárzását emeli ki jogágképző kritériumként.⁴⁹ Az általános részbe tartozó jogintézmények adják a nemzetközi magánjog tudományában az elméleti kérdések „oroszlánrészét”,⁵⁰ s tudott, hogy a jogág „szabályainak helyes gyakorlati alkalmazása nagymértékben az általános rendelkezések alapos ismeretétől és részletes, precíz megfogalmazásától függ.”⁵¹ Az ide sorolható módszertani kérdések köre ugyanakkor nem behatárolt: az általános rész a tudomány absztrakciója;⁵² hogy mely intézmények jelennek meg a tételes szabályozásban, kodifikációnként eltér.

Ugyan az uniós rendeletek szabályozási tárgyát az egyes különös részi területek jelentik; azok rendelkeznek általános részi kérdésekről is, márpedig sokszor a nemzeti jogforrás – és

---

⁴² Ez a jogszabályi környezet változásából adódó „természetes” jelenség, ugyanakkor a szubszidiárius jogforrásnak tartalmában igazodnia kell ezekhez a változásokhoz.

⁴³ „Az [uniós joghoz közelítő] eseti módosítások azonban nem mindig nyugodtak egységes elvi alapokon, s így nem vezettek egy következetes és szakmailag maradéktalanul helytálló normaanyag kialakulásához.” T/14237. számú törvényjavaslat indokolással - a nemzetközi magánjogról. Általános indokolás.

⁴⁴ Ld: BÓKA János: A Kúria és az ítéletátlak joggyakorlata a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelettel kapcsolatban. *Kúriai Döntések*, 2015/6. 655-656.; BÓKA János: A Kúria és az ítéletátlak joggyakorlata a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelettel (Nmjtv.) kapcsolatban II. rész - Az alkalmazandó joggal kapcsolatos kérdések. *Kúriai Döntések*, 2015/8. 882-883.

⁴⁵ „A nemzetközi, illetve az uniós jog által ilyen módon átszött hazai szabályozás olyan komplex jogi problémákat generál, amelyek gyakran a mindennapi jogalkalmazás számára komoly kihívást jelentenek. A Javaslat a jogalkalmazás körüli bizonytalanságok feloldására, valamint az egyes kérdésekben esetlegesen divergáló joggyakorlat korrigálására is hivatott.” T/14237. számú törvényjavaslat indokolással - a nemzetközi magánjogról.

⁴⁶ Ld: SOMSSICH (2016) i. m.

⁴⁷ „Nem lehet alkalmazni e törvényerejű rendeletet olyan kérdésben, amelyet nemzetközi szerződés szabályoz.” Régi Kódex 2. §

⁴⁸ Az egyes rendeletek, nemzetközi egyezmények megnevezése segíthette volna a jogalkalmazót, azonban a Kódex gyakori módosítását tette volna szükségessé. Emellett, mivel pl. a rendeletek általános részi kérdéseket is tartalmaznak, technikailag sem lett volna egyszerű ezeket megjeleníteni a törvényben. VÉKÁS (2018) i. m. 415.

⁴⁹ MÁDL (1968) i. m. 301.

⁵⁰ Így fogalmaz: MÁDL (1969) i. m. 85-86.

⁵¹ SZABÓ (2016b) i. m. 188-189.

⁵² BURIÁN László: Kodifikálható-e az Európai Unió nemzetközi magánjogának „Általános Része?” *Iustum Aequum Salutare*, 2014/2. 8.

más kollíziós jogi rendeletek – rendelkezéseitől eltérő módon. A *renvoi* szabályozása erre kitűnő példa: míg a Róma I, Róma II és Róma III⁵³ rendeletek kizárják, az Öröklési rendelet lehetővé teszi; a régi Kódex – főszabály szerint – kizárólag a visszautalást engedélyezte, a Kódex pedig akkor engedélyezi mind a visszautalást, mind a(z egyszeri) továbbutalást, ha az alkalmazandó külföldi joghoz a jogalkalmazó az állampolgárság kapcsolóelvének alkalmazásával jutott el.⁵⁴ Még a tartalmában a tagállamhoz leginkább hasonlító uniós *közrend-fogalom* is különböző hozzáállást kíván a jogalkalmazótól a generálklauszula alkalmazása kapcsán.⁵⁵ Egy európai kollíziós jogi általános rész, egy „Róma 0” rendelet megalkotása ugyan foglalkoztatta a szakértőket,⁵⁶ de az egységesítés sikere a tagállami szabályozások eltéréseire figyelemmel nem volt valószínű.⁵⁷ A rendeletek alkalmazásakor így a jogalkalmazónak szem előtt kell tartania az adott jogforrásban megjelenő, eltérően szabályozott általános részi intézmények szupremáciáját is.

A Kódex megalkotása ezen a nehézségen nyilvánvalóan nem segíthetett, de reflektál az uniós környezetre az „Általános rendelkezések” között is. A *külföldi jog alkalmazását* illetően például a Bizottság kutatási programjának eredményeként 2010-ben megszületett a *Madridi Alapelvek*, mely egy jövőbeli uniós szabályozás kereteit adja,⁵⁸ s amelyek a Kódex megfelelő szakaszaiban tükröződnek.⁵⁹ Másrészt, elsőként a Római Egyezmény (majd később a Róma I rendelet) lehetővé tette, hogy a jogalkalmazó bizonyos esetekben *harmadik államok imperatív szabályaira* is figyelemmel legyen, mely annak idején forradalmi újítás volt.⁶⁰ Az európai szerződéses kötelmi jogban meghonosodó szabály⁶¹ átgyűrűzését találjuk a Kódex 13.

---

⁵³ A Tanács 1259/2010/EU rendelete a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jog területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról (2010. december 20.)

⁵⁴ Kódex 5. § Az indokokhoz ld.: BURIÁN László: A vissza- és továbbutalás (*renvoi*). In: BERKE Barna – NEMESSÁNYI Zoltán: *Az új nemzetközi magánjogi törvény alapjai. Kodifikációs előtanulmányok*. Budapest, HVG Orac, 2016. Vö.: RÉCZEI László: A visszautalás. *Jogtudományi Közöny*, 1970/4-5.

A *renvoi* létjogosultságáról évtizedes vita folyik a tudomány művelői között, mely vitának talán egyetlen senki által nem vitatott eredménye az, hogy sem az intézmény megtartása, sem elvetése mellett nem lehet tisztán logikai alapon elsőpró érveket felsorakoztatni. A külföldi nemzetközi magánjogi szabályozásoknál is megfigyelhető azonban a *renvoi* elvetésének tendenciája. Geert VAN CALSTER: *European Private International Law. Second Edition*. Oxford, Hart Publishing, 2016. 8.

⁵⁵ Burián (2012) i. m. 700.

⁵⁶ Erik JAYME – Carl ZIMMER: Brauchen wir eine Rom 0-Verordnung – Überlegungen zu einem Allgemeinen Teil des Europäischen IPR – Symposium an der Universität Bayreuth. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, 2013/1.; Rolf WAGNER: Do We Need a Rome 0 Regulation? *Netherlands International Law Review*, 2014/2.; STEFAN Leible – MICHAEL Müller: The Idea of a ‘Rome 0 Regulation’. In: Andrea Bonomi – Gian Paolo Romano (eds.): *Yearbook of Private International Law Vol. XIV - 2012/2013*. Köln, Sellier, 2012/2013.

⁵⁷ BURIÁN (2014) i. m. 13.

⁵⁸ SZABÓ (2016a) i. m. 65.

⁵⁹ Érdemes kiemelni, hogy abban, hogy a külföldi jog tartalma megállapításának szabályai közé az „észszerű idő” kritériuma is bekerült, az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogán túl *Alapelveknek* nagy szerepe volt. SZABÓ Sarolta: Az új nemzetközi magánjogi törvény egyes általános részi kérdéseiről. *Jogtudományi Közöny*, 2018/11. 455.

⁶⁰ TÓTH János: Kötelező (imperatív) szabályok a Római Egyezmény és a Róma I. rendelet tükrében. In: PALÁSTI Gábor – VÖRÖS Imre: *Európai kollíziós kötelmi jog*. Budapest, Krim Bt., 2009. 82-83.

⁶¹ A folyamatról ld: Laura Maria VAN BOCHOVE: Overriding Mandatory Rules as a Vehicle for Weaker Party Protection in European Private International Law. *Erasmus Law Review*, 2014/3.

szakaszának (2) bekezdésében, mely más államok tényállással szoros kapcsolatban álló, annak megítélése szempontjából meghatározó jelentőségű imperatív szabályait alkalmazni rendelik.⁶²

3.1.2. A különös rész

A Kódex különös részében – azon tárgykörök által ütött lyukakon túl, melyekben rendeletek születtek⁶³ – is érezhető az uniós kollíziós jog tendenciáinak befolyása.⁶⁴ Ebben a körben mindenképpen ki kell emelni a *szokásos tartózkodási hely* kapcsolóelvének térhódítását.⁶⁵ Az Unió tagállamainak belső kollíziós szabályait illető tendencia, hogy az állampolgárság kapcsolóelvét a szokásos tartózkodási hely váltja fel,⁶⁶ a nemzetközi eredetű jogforrások megoldásaiból származtatható. A szokásos tartózkodási hely „hódító útja” a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia által elfogadott egyezményekkel kezdődött, majd az uniós jogi eszközökben is megjelent.⁶⁷ Népszerűsége annak ellenére töretlen, hogy a meghatározást illetően nem alakult ki egységes értelmezés, az jogforrásonként változik.⁶⁸

A régi nemzetközi magánjogi tvr. – korszakának általános tudományos, kodifikációs álláspontját magáévá téve – az állampolgárság kapcsolóelvét vette alapul. A Kódex nyit a szokásos tartózkodási hely elve felé: az „Általános rendelkezések” között definíciót ad,⁶⁹ és a törvény különös részében is számos alkalommal megjelenik, amely hangsúlyos változásnak tekinthető. Alapvetően azonban megmaradt főszabálynak az állampolgárság elve;⁷⁰ a Kódex

---

⁶² A Koncepció az uniós rendeletekben foglalt szabályokat elégségesnek minősítve, még nem tartotta szükségesnek a kitétel megalkotását. Végül az uniós rendeletek alkalmazási körén kívül eső harmadik államok imperatív szabályaira gondolva került mégis a rendelkezések közé. SZABÓ (2018) i. m. 461.

⁶³ Az Európai Unió kollíziós jogegységesítési munkálatai még nem értek el a dologi jog, a társasági jog, a személyek jogának, a névjognak és egyes családjogi kérdéseknek a területét.

⁶⁴ A jogalkotó „maradvány-hatáskörében” alkotott szabályok is igyekeznek az uniós rendeletekhez idomulni, mind tartalmi, mind formai (pl. szerkezet) tekintetben. Ld: Tamas Dezsó ZIEGLER – Vanda VADASZ – Sarolta SZABÓ: *The New Hungarian Private International Law Code – A Mixture of Modern and Traditional Solutions*. In: Andrea BONOMI – Gian Paolo ROMANO (eds.): *Yearbook of Private International Law Vol. XIX - 2017/2018*. Köln, De Gruyter, 2018. 348-350.

⁶⁵ *Cavers* a következő társadalmi jelenségeket emeli ki, mint amelyek a szokásos tartózkodási hely kapcsolóelvének elterjedését ösztönözték: 1) a két világháború következtében hazájukat elhagyni kényszerült milliók; 2) a kettős állampolgárság intézményének „elterjedése”; 3) az emberek mobilitásának növekedése, gazdasági nyomás hatására. David F. CAVERS: *Habitual Residence: A Useful Concept*, *American University Law Review*, 1972/8. 476.

⁶⁶ BURLÁN (2012) i. m. 700.

⁶⁷ Elsőként a házassági ügyekben és a házastársaknak a közös gyermekekkel kapcsolatos szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 1347/2000/EK rendelet alkalmazta. Peter STONE: *The Concept of Habitual Residence in Private International Law*. *Anglo-American Law Review*, 2000. 342. Mára „[a]z uniós rendeletekben és a nemzetközi magánjogi tárgyú nemzetközi szerződésekben pedig egyenesen a leggyakrabban előforduló kapcsolóelv a szokásos tartózkodási hely.” T/14237. számú törvényjavaslat indokolással - a nemzetközi magánjogról: A 3. §-hoz.

⁶⁸ A szokásos tartózkodási hely autonóm értelmezéséről: Pippa ROGERSON: *Collier's Conflict of Laws. Fourth Edition*. Cambridge, Cambridge University Press, 2013. 32-37.

⁶⁹ E törvény alkalmazásában „az ember szokásos tartózkodási helye az a hely, ahol az adott jogviszony összes körülményéből megállapíthatóan életvitelének tényleges központja van; ennek meghatározása során az érintett szándékára utaló tényekre is figyelemmel kell lenni” Kódex 3. § b) pont

⁷⁰ Az Európai Unió Bíróságának gyakorlata lefektette, hogy az EUMSZ. 18. cikke szerinti – állampolgárság alapján történő – diszkriminációs tilalmába ütközik, ha egy kapcsoló szabály a fórum állampolgárait előnyhöz juttatja más országok állampolgáraival szemben. A Kódex a magyaron kívül más állampolgársággal is rendelkező személyek személyes jogának meghatározása során ezért rendeli azt a jogot figyelembe venni, amelyhez a személyt szorosabb kapcsolat fűzi (nem pedig automatikusan a magyart, mint azt a régi Kódex tette).

nem ment el odáig, hogy elvesse azt, mint pl. az új cseh nemzetközi magánjogi szabályozás tette.^{71 72}

Ki kell emelni a *szereződésen kívüli kötelmek* szabályainak megújítását is. A már említett, 2009. évi IX. számú törvény megalkotásának módja⁷³ mellett a bírálók módosítást illető tartalmi kifogásai a deliktuális felelősségi szabályozás körül csúcsosodtak. A jogalkotó a tudomány által régóta szorgalmazott modernizálás lehetőségét elvetve a szerződésen kívüli károkozás és jogalap nélküli gazdagodás kötelmeire az időközben (a szabály a régi Kódex megalkotása óta változatlanul élt)⁷⁴ meghaladottá vált *lex loci delicti commissi* kapcsolóelvét fenntartotta, s a károkozó tevékenység vagy mulasztás helyén és idején irányadó jogot rendelte alkalmazni. Ezzel létrejött egy kétcsatornás rendszer, mely a Róma II. rendelet hatálya alá nem tartozó esetekben szakmailag indokolatlan módon rendel eltérő jogot alkalmazni.⁷⁵

A Kódex a renDELETEhez igazodva főszabályként annak az államnak a jogát rendeli alkalmazni, „ahol a kötelemlketkeztető jogi tény hatása bekövetkezett” (*lex loci damni*).⁷⁶ Az általános szabály alóli kivétel is – hasonló okból – „fazonírozáson” esett át: a közös állampolgárság helyett a közös szokásos tartózkodási hely jogát rendeli.⁷⁷

Folytatva a sort, a *névviselesre irányadó jog* meghatározása is egy olyan területe a kollíziós jognak, melyben rendelet ugyan még nem született, mégis erősen az uniós jog hatása alatt áll. Az EuB gyakorlata, pontosabban a Garcia Avello ügy⁷⁸ tanulsága állt már a régi Kódex kapcsolódó, 2009-es módosításának háttérében is.⁷⁹ A Kódex megalkotása során a jogalkotó az újabb vetületeket felszínre hozó esetjogot szem előtt tartva (ld. Grunkin-Paul ügy,⁸⁰ vagy a

---

Azonban fontos megjegyezni, hogy az állampolgárság kapcsolóelve *önmagában nem esik a tilalom alá*. VÉKÁS (2017) i. m. 593.

⁷¹ SZABÓ (2016b) i. m. 186.

⁷² A lakóhely joga viszont, mely a régi Kódex szabályrendszerében hangsúlyos szerepet kapott, kollíziós jogi kapcsolóelvként többé nem szerepel a Kódex rendszerében.

⁷³ „A jogszabálmódosítás tervezetét 2008 októberében véleménykérés végett megküldték a hazai nemzetközi magánjogtudomány több prominens személyiségének [...]. A módosítástervezetre válaszul több vélemény is érkezett [...]. A tervezetet a minisztérium ugyanakkor - furcsa, mondhatni érthetetlen módon, hiszen alapos munkához ennyi idő nem elegendő - 2008. október 31-én anélkül, hogy a később (novemberben) beérkező véleményeket figyelembe vehette volna, benyújtotta a Parlamentnek.” CZIGLER i. m. 247-248.

⁷⁴ Ráadásul a régi Kódexnek a deliktuális felelősségre vonatkozó kollíziós szabályai már megalkotásukkor sem voltak korszerűnek mondhatók. BURIÁN László: A jogválasztás a nemzetközi deliktuális jogban, különös tekintettel a Róma II. rendeletre. In: PALÁSTI Gábor – VÖRÖS Imre: *Európai kollíziós kötelmi jog*. Budapest, Krim Bt., 2009. 142.

⁷⁵ A Fővárosi Ítéltábla Pf.6.20. 237/2014/7. számú ügye ezt jól szemlélteti; ld: SZABÓ Sarolta (szerk.): *Nemzetközi magánjog. Jogsabály- és jogesetgyűjtemény*. Budapest, Pázmány Press, 2017. 477.

⁷⁶ Kódex 60. §

⁷⁷ Kódex 61. §

⁷⁸ Carlos Garcia Avello kontra belga állam (a Bíróság 2003. október 2-i ítélete), C-148/02. sz. ügy. ECLI:EU:C:2003:539

⁷⁹ A régi Kódex 10. § (2) bekezdése szerint: „Az ember névviselesére a személyes joga irányadó. Az érintett kérelme esetén a születési név anyakönyvezése során a névviselesre azon más állam jogát kell alkalmazni, amelynek állampolgárságával szintén rendelkezik, ebben az esetben a 11. § (2) bekezdését nem lehet alkalmazni.” A hivatkozott 11. § (2) bekezdése a már emlegetett, Kódex által módosított szabály, mely szerint „[h]a valakinek több állampolgársága van, és egyik állampolgársága magyar, személyes joga a magyar jog.”

⁸⁰ Stefan Grunkin és Dorothee Regina Paul [a Bíróság (nagytanács) 2008. október 14-i ítélete]. C-353/06. sz. ügy. ECLI:EU:C:2008:559

későbbi Bogendorff ügy⁸¹) igyekezett azzal harmonizáló szabályozást kialakítani. A Kódex 16. §-a részletező és rugalmas normákat alkot – a legszembevethetőbb változás, hogy tág teret ad a felek autonómiájának, s széles körben engedi a jogválasztást.

III. 2. Harmónia a belső jog változásaival és reakció a bírósági gyakorlatra

A régi Kódex megszületése óta eltelt évtizedek alatt a belső jogszabályi környezet teljes mértékben átalakult. A rendszerváltozás fordulópontja, az európai uniós tagságunk, majd a 2010-es években megkezdődött „jogalkotási dömping”⁸² végül a kollíziós jog területén is meghozta a maga reflexióit.

Már szó esett róla, hogy a nemzetközi magánjogi törvény kodifikációjának időzítésében nagy szerepe volt az új Polgári törvénykönyv bevárásának, s természetesen a Polgári perrendtartásról szóló új törvény⁸³ sem volt közömbös ebből a szempontból. Az egyes jogintézmények kollíziós jogi *minősítése* kapcsán ugyanis fontos szerepe van a polgári jogi, polgári eljárásjogi szabályozásnak. Az egyes értékpapírok, vagy az élettársi kapcsolat rendszertani elhelyezésének, az állam polgári jogi jogviszonyokban való részvétele szabályozásának, a meghonosodó új intézményeknek – mint például a bizalmi vagyonkezelés –, mind befolyása van a megfelelő kollíziós szabály kiválasztásának folyamatára. Emellett, a Kódex felépítésének kialakításakor ugyan a kiindulópontot a régi Kódex szerkezete jelentette, a polgári jogban bekövetkező változások ezen a téren is nyomon követhetők.⁸⁴

A bírói gyakorlat elemzésének az *általános részi intézmények* megreformálása során hatalmas szerep jutott. Ezen intézmények legfőbb funkciója ugyanis, hogy a jogalkalmazót az egyes különös részi szabályok alkalmazását illetően orientálják, így hatékonyságuk is a joggyakorlat alapján mérhető leginkább. A *család kapcsolás* tényállásának elvetésében például, mely a régi Kódex általános rendelkezései közt még szerepelt, nagy szerepe volt a gyakorlat érdektelenségének.⁸⁵ A *minősítés* intézményének esetében pont ennek ellenkezője mondható el: a Kódex koncepciójának előkészítése során erőteljes kétségek merültek fel a minősítés tételes szabályozását illetően,⁸⁶ s annak megtartása végül a judikatúrából levont

---

⁸¹ Nabel Peter Bogendorff von Wolfersdorff kontra Standesamt der Stadt Karlsruhe és Zentraler Juristischer Dienst der Stadt Karlsruhe [A Bíróság ítélete (második tanács), 2016. június 2.], C-438/14, ECLI:EU:C:2016:401

⁸² SZABÓ Sarolta: Alapvető jogok védelme és az Európai Unió nemzetközi magánjoga. *Iustum Aequum Salutare*, 2014/2. 52.

⁸³ 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról.

⁸⁴ A családjogi rész új helyet kapott, a személyekre irányadó szabályokat követve; a dologi jog a szellemi alkotások jogára vonatkozó szabályanyag elé került.

⁸⁵ Az indokok persze összetettebbek; ld. bővebben: BURIÁN László: A jogrendszerek versenye és a nemzetközi magánjog. *Iustum Aequum Salutare*, 2016/3. [a továbbiakban: BURIÁN (2016b)] 60-61.; VÉKÁS (2018) i. m. 418-420.

⁸⁶ A minősítés problémájának komplexitása okán a szakirodalom is inkább a tételes szabályozás elvetése mellett teszi le a voksát. Luther L. III MCDUGAL: Codification of Choice of Law: A Critique of the Recent European Trend. *Tulane Law Review*, 1980-1981. 127.; Maarja TORGA: Characterisation in Estonian Private International Law - a Proper Tool for Achieving Justice between the Parties. *Juridica International* 2011. 84.; BURIÁN – RAFFAI – SZABÓ i. m. 170-171.

következtetéseknek – a minősítés szabályait a gyakorlat alkalmazza, annak iránymutatása szükségszerű – volt köszönhető.⁸⁷

Az esetjogban mutatkozó nagymértékű bizonytalanság, illetve egyéb anomáliák fennforgása volt az oka a *külföldi jog tartalmának megállapítását* érintő szabályok módosulásának. Sok esetben igaznak tűnik az állítás, hogy „[a] kollíziós jog az alkalmazandó külföldi jog kijelölésével valójában nem megoldja, hanem létrehozza a problémát”;⁸⁸ abból a szempontból legalábbis, hogy az alkalmazandó külföldi jog meghatározásánál nem jelent egyszerűbb feladatot annak alkalmazása sem.⁸⁹ A bíróság által igénybe vehető eszközöket illetően a régi Kódex némiképp félrevezető szabályai pontosításra szorultak. „A külföldi jogról a bíróság vagy más hatóság megkeresésére az igazságügyért felelős miniszter felvilágosítást ad”, olvasható a régi Kódex 5. § (2) bekezdésében. A félreértés abból származott, hogy amíg a Minisztérium megkeresése csak egyet jelent az igénybe vehető eszközök közül, a régi Kódex kijelentő módja miatt az „főszabályként” tűnt fel, s nem volt kapacitás az egyre növekvő jogalkalmazói igények kezelésére.⁹⁰ A Kódex ezért úgy rendelkezik, hogy „[a] külföldi jog tartalmának megállapításához a bíróság bármely eszközt igénybe vehet, így különösen a felek előterjesztéseit, szakvéleményt vagy az igazságügyért felelős miniszter (a továbbiakban: a miniszter) erre vonatkozó tájékoztatását”.⁹¹ Az elhúzódó eljárásokat megakadályozandó, a sokat hivatkozott *Karalyos és Huber ügy*⁹² tanulságaként, illetve a külföldi kodifikációk hasonló megoldására figyelemmel került beépítésre az észszerű időn belüliség kritériuma a törvényszövegbe.⁹³ A kiegészítő jogon (változatlanul a *lex fori*) túl új elemként mögöttes kiegészítő jog (mégpedig a „szomszédos jog”) is meghatározásra került a szövegben, hogy a kollíziós jog célját megvalósítandó segítsen a bírónak megtalálni „azt a jogi közeget, melyben a tényállás otthon van”.⁹⁴

III. 3. Válasz az új tudományos vívmányokra

---

⁸⁷ BURIÁN (2016a) i. m. 19-20. Szemléletes példája ennek a Fővárosi Ítéltábla 2013-as ítélete (Fővárosi Ítéltábla Pf.20214/2012/25). Az Ítéltáblának egy olyan ingatlanról kellett döntenie, mely egy többes (magyar és amerikai) állampolgár örökgyógyó hagyatékát képezte és arra francia állampolgárságú felesége, illetve későbbi élettársa más-más alapon tartott igényt. A bíróság egy, a hazai jogban ismeretlen, francia jogintézményt minősített a régi Kódex 3. § (2) bekezdés iránymutatásaira figyelemmel és változtatta meg – helyesen – az elsőfokú bíróság döntését. Részletesen: SZABÓ Sarolta: A magyar „máltai eset”, cirkuszi artisták, bűvészek és részvények: régi ügyek az új nemzetközi magánjogi törvény egyes általános részi szabályainak kodifikációja apropóján. *Külgazdaság Jogi Melléklet*, 2018/5-6. 56-59.

⁸⁸ METZINGER Péter: Pro lege fori, avagy a kollíziós módszer elméleti szépsége és gyakorlati kudarca. In: SZABÓ Sarolta (szerk.): *Bonas iuris margaritas quaerens. Emlékkötet a 85 éve született Bánrévy Gábor tiszteletére*. Budapest, Pázmány Press, 2015. 216.

⁸⁹ Elemzi: SZABÓ (2016a) i. m. 73-77.

⁹⁰ „Mindenképpen módosítani és pontosítani javaslom a (2) bekezdés szövegét, tekintettel arra, hogy a vizsgált jogesetből is kitűnően gyakran kerül sor a külföldi jog beszerzése végett az IM megkeresésére, ugyanakkor főosztályunk csak a rendelkezésére álló vagy általa beszerezhető külföldi jogról tud felvilágosítást adni.” Igazságügyi Minisztérium Nemzetközi Magánjogi Főosztály: A nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet alkalmazását érintő bírósági joggyakorlat összefoglalása. Kézirat. 8. o.

⁹¹ Kódex 8. § (2) bekezdés

⁹² Emberi Jogok Európai Bírósága 2004. április 6-i ítélete, *Karalyos és Huber kontra Magyarország és Görögország ügy* (75116/01.)

⁹³ Kódex 8. § (3) bekezdés

⁹⁴ RÉCZEI i. m. 159.

A nemzetközi magánjog tudományának sajátja, hogy annak legalapvetőbb kérdéseit is – látszólag – soha véget nem érő viták övezik. Ezek közé tartozik a kollíziós jog céljáról való diskurzus is, mely visszanyúl egészen *Savigny* nemzetközi döntési harmónia eszményképéről szóló híres munkájáig.⁹⁵ A dilemma lényege a következőben áll: a kollíziós norma célja a tényálláshoz legerősebben kapcsolódó jogrendszer kijelölése, mely kapcsolat erősségét előre meghatározott faktorok alapján találja meg a jogalkalmazó. A több jogrendszerhez kötődő hipotézis általában összetett, bonyolult tényállás, mely így a jogalkotó által előre kalkulált faktorok váratlan egyvelegét is könnyedén felmutatja. Milyen tehát a „jó” kollíziós norma? Olyan, amellyel előre lehet számolni, amely minden eshetőségre igyekszik részletes szabályokat adni, így képes a hagyományos értelemben vett jogbiztonságot, a „kollíziós jogi igazságosságot”⁹⁶ garantálni? A 20. század közepéig a tudomány fősodra erre a kérdésre igennel felelt. Ekkor kezdődött az a korszak, melyet a nemzetközi magánjog „forradalmának”, vagy „új szakaszának” neveznek, és a lényege a kollíziós normák érzékenyítése volt. A törekvés lényege, hogy „[e] jogágot is jobban ki kell tenni az anyagi jogi értékrendek változásának, ezt a jogágot is alkalmassá kell tenni arra, hogy közelebb kerüljön a fórumok és jogalkotók anyagi jogi értékrendjéhez; e két érték között – mármint az anyagi jogi értékrend és a jogbiztonság között – teremtő együtthatást [...] kell a gyakorlatban és az irodalomban megvalósítani.”⁹⁷ A jogalkalmazó kezét erősen megkötő, rugalmatlan normák „igazságdeficitje”⁹⁸ így a kritikák keresztüzébe került és a kollíziós normával szemben az anyagi jogi igazságosság figyelembevétele is elvárássá nőtt. Általánosan elfogadottá vált a tétel, mely szerint a merev, egyfajta megoldást lehetővé tevő kollíziós szabályok nem feltétlenül a jogbiztonságot és az előreláthatóságot növelik; inkább megmerevítik a szabályrendszert és kevésbé lesznek alkalmasak az igazságos végkimenetel elérésére.⁹⁹ Megszületett a *modern nemzetközi magánjog*, mely a 21. századra teljes pompájában ragyog, kifejlesztve saját értékrendjét és eszköztárát.

A „forradalom” a régi szabályozásunkon is – amennyire a társadalmi-gazdasági közeg engedte – meghagyta a nyomát, azonban összességében „elsöprő súlyt helyezett a biztonság és az előreláthatóság garantálására, és elhanyagolta a rugalmasságot.”¹⁰⁰ A Kódex ezen a téren jelentős változást hozott. A reformoknak egyrészt volt egy „tisztító hatása”, melynek nyomán

---

⁹⁵ A nemzetközi magánjog kontinentális koncepciója a 19. századból eredeztethető, s *Savigny nemzetek jogközösségének elméletéhez* köthető – *System des heutigen römischen Rechts* című művében ugyanis kifejtette, hogy a nemzetek közösségében a bíróságok ugyanazon kollíziós szabályok alkalmazásával ugyanolyan döntésre jutnak. SZABÓ Sarolta: Inés M. Weinberg de Roca: *Nemzetközi magánjog egy globális világban. Magyar Jog*, 2007/5. 316.

⁹⁶ Symeon C. SYMEONIDES: *Codifying Choice of Law Around the World. An International Comparative Analysis*. Oxford, Oxford University Press 2014. 246.

⁹⁷ Mádl Ferenc: *Érték vagy jogbiztonság a nemzetközi magánjogban. Állam- és Jogtudomány*, 1985/3. 414.

⁹⁸ A kollíziós normák „vakok”, a kollíziós jog „üres jog” (BURIÁN László – KECSKÉS László – VÖRÖS Imre: *Magyar nemzetközi kollíziós magánjog*. Budapest, Logod Bt. 1997. 39.); dogmatikai vírus, üres kibernetikai játék, a kapcsolóelvező változó kompozíciójának üvegyöngy játéka [MÁDL (1980) i. m. 260.]; „puszta intellektuális szórakozás”, mely nem ápol élő kapcsolatot a társadalmi valósággal (METZINGER i. m. 207.).

⁹⁹ Mádl megfogalmazásában ld. MÁDL (1980) 260.

¹⁰⁰ “Despite the contrary wishes of Hungarian commentators, the Hungarian PIL codification has put the overwhelming weight on the guarantee of security and foreseeability, and has neglected flexibility.” László BURIÁN: *Hungarian Private International Law at the End of the 20th Century: Progress or Regress?* In: Symeon C. SYMEONIDES (ed.): *Private International Law at the End of the 20th Century: Progress or Regress?* The Hague, Kluwer Law International, 2000. 268., idézi: RAFFAI–SZABÓ i. m. 138.

elvetésre kerültek az időközben meghaladott, vagy tételes szabályok híján is evidens rendelkezések (pl. *csalárd kapcsolás, viszonzosság*), illetve a szinte kezdetektől fogva vitatott megoldások (pl. a *renvoi* „felemás” szabályozása, vagy a *külföldi jog közös kérelemre történő mellőzése*). A törvénykönyv perspektívaváltó, minőségi megújulását azonban 1) a felek autonómiájának széleskörű kiterjesztése, 2) az egész törvényt átható, rugalmasságot garantálni kívánó elemek, illetve 3) az alternatív és a lépcsőzetes kapcsolóelvek kifinomult rendszerének kiépítése adja.

A *felek autonómiájának* a jogválasztás intézményében történő kifejeződése a 20. század óta hagyományos eleme, meghatározó alapelve a kollíziós jognak.¹⁰¹ Mádl úgy fogalmazott: „[a] jogválasztás intézményében van igazában szintézisben a jogbiztonság és az értékorientált jogi gondolkodás.”¹⁰² Az intézmény ilyen egyensúlyteremtő szerepét igazolja, hogy hagyományos „terepét”, a szerződéses jog világát kinőve az elmúlt évtizedekben a kollíziós jog alapvető eszközévé vált az életviszonyok egyre bővülő körében (szerződésen kívüli kötelek, családjogi, öröklési jogi viszonyok, személyhez fűződő jogok megsértése, stb.).¹⁰³ A régi szabályozás is lehetővé tette a jogválasztás lehetőségét – igaz, néhol ellentmondó és pontatlan rendelkezésekkel¹⁰⁴ – a jogviszonyok egy szűkebb körét illetően. A Kódex jóval nagyobb esetszámban biztosítja ezt az eszközt (olyan helyeken is, ahol ez a megoldás kevésbé elterjedt, pl. a dologi jog szabályai közt), de e pusztán ténynél fontosabb, hogy nem csak mennyiségi, hanem minőségi váltást is hoz. Már az általános részi szabályozás szakaszai közt helyet kapott egy vonatkozó paragrafus, és mivel „[a] nemzetközi magánjogi kódexek általános szabályai – tudott dolog – együtthatóként a kollíziós szabályok egész képletét átfogják”,¹⁰⁵ ez a praktikussági indokok¹⁰⁶ mellett szemléletbeli váltást is tükröz; a különös részben található szabályok pedig átgondolt és cizellált rendszert alkotnak.¹⁰⁷

A rugalmasság jegyében a magyar kollíziós magánjogi hagyományokat nézve evolutív megoldást hozott a Kódex az általános kitérítő klauzula, illetve az általános kisegítő szabály beiktatásával.

A *kitérítő klauzulák* olyan – számos külföldi kodifikációkban is meghonosodó¹⁰⁸ – normák, melyek szubszidiáriusan vagylagos kapcsoló szabályt tartalmaznak arra az esetre, ha a különös részi kollíziós szabály által alkalmazni rendelt jognál egy másik jog szorosabban kapcsolódik az eset tényállásához, annak atipikus körülményei okán.¹⁰⁹ A régi Kódex klasszikus értelemben vett jogbiztonságot előtérbe helyező szellemisége egy ilyen, az absztrakció magas szintjén megfogalmazott, általánosan felhívható jogeszköznek nem adhatott

---

¹⁰¹ BURIÁN (2016b) 61-62.

¹⁰² MÁDL (1985) i. m. 424.

¹⁰³ VÉKÁS (2017) i. m. 594.

¹⁰⁴ Ld. BURIÁN (2018) i. m. 23-24.

¹⁰⁵ MÁDL (1968) i. m. 302.

¹⁰⁶ A jogválasztásra vonatkozó főbb szabályokat ezzel a megoldással élve nem kell az egyes különös részi szakaszokban minden alkalommal újra elismételni.

¹⁰⁷ Ld. KIRÁLY Miklós: A személyek és a felek autonómiája az új nemzetközi magánjogi törvényben.

Jogtudományi Közlöny, 2018/12. 513.

¹⁰⁸ Elsőként a svájci nemzetközi magánjogi szabályozásban jelent meg, majd intenzív „térhódításba” kezdett, s mára megtalálható többek között a belga, holland, litván, szlovén, argentin, quebeci kollíziós jogi szabályozásban is. Ld. SZABÓ (2018) 456.

¹⁰⁹ BURIÁN (2018) i. m. 26. o.

otthont. A tapasztalat azonban azt mutatja, hogy az élet mindig képes nem várt tényállást produkálni, s a Kódex ilyen – extrém – esetekben sem hagyhatja magára a jogalkalmazót.¹¹⁰

A kollíziós magánjog célkitűzése az, hogy az adott jogviszony természetének a leginkább megfelelő jogrendszer uralma alá rendelje a jogvitát. Teret kell tehát engedni a jogalkalmazó mérlegelésének, hiszen „[a] nemzetközi magánjog különösen az a terület, amelyen a bírói mozgási lehetőség sokszor igazságosabb és elvileg is helyesebb megoldást hozhat, mint a kizárólag egy választ megengedő törvényi rendelkezés.”¹¹¹ A klauzula tehát, amely *kivételes esetekben*¹¹² és *alapos indokolást* igényelve, eltérést enged a törvényben előre meghatározott jogtól, megfelelő jogalkalmazói hozzáállás mellett alkalmas a „hibás kapcsolások” korrigálására. Ami az előreláthatóságot illeti: a klauzula felhívását megkövetelő tényállás esetén a körülményeknek olyan összeszerveződéséről van szó, melyek „alapján nyilvánvaló”, kétségtelen, hogy az „lényegesen szorosabban kapcsolódik” egy másik joghoz. Ilyenformán, ahogyan a jogalkalmazónak utóbb, úgy a feleknek előbb lesz evidens a szorosabban kapcsolódó jog kiléte. A jogbiztonság érvényesülését így kevésbé a klauzula léte, inkább annak érvényesítését gyakorlatilag megghiúsító időbeli korlát rongálja. „A bíróság erről az alperesi ellenkérelem bírósághoz érkezésétől számított legkésőbb harminc napon belül dönteni köteles”, rendelkezik a Kódex 10. § (1) bekezdésének második mondata, mely határidő a Kodifikációs Bizottsági ülés anyagaiban nem szerepelt; először a parlamentnek benyújtott törvényjavaslatban volt olvasható.¹¹³ Az tehát, hogy a Kódex működésének egészére kiható szabály képes-e ténylegesen érvényre jutni, legalábbis kétséges – a vitás ügyekkel fellépő felek számára is. Feltehetően a jogalkotó szándéka a részletszabály beszúrásával a jogbiztonság megteremtése volt, végeredményben azonban éppen az ellenkezője valósult meg.

Az *általános kiegészítő szabály*, mint másik nóvum a Kódex generálklauzulái közt, egy hézagkitöltő céllal megalkotott rendelkezés. Ez a klauzula szintén a legszorosabb kapcsolat elvével operál, s megalkotásának mögöttes indokai is korrelálnak az általános kitérítő klauzuláéval. A különbség annak funkciójában rejlik: nem „eltéríti” a kapcsolást az alapesetben kijelölt jogtól, hanem olyan jogviszonyok számára is biztosítja azt, amelyekre a törvény alapesetben nem jelölt ki az alkalmazandó jogot.

Végül, az anyagi jogi igazságosság elérésére való törekvést mutatja a *kapcsolóelvek újra hangolt, differenciált rendszere* is. Az alternatív kapcsolóelvek megugró száma a rugalmasságot szolgálja, míg a lépcsőzetesen felépített kapcsolóelvek aprólékos rendszere a „kötöttebb” szabályozást igénylő területeken, végső soron a *forum shopping* jelenséget

---

¹¹⁰ Jól példázza ezt az ún. cirkuszi artisták esete (Kúria BH 2014.1.26.). Elemzi: SZABÓ (2017) i. m. 443-445.

¹¹¹ MÁDL (1968) i. m. 294-295.

¹¹² Fontos tisztázni, hogy a privátautonómiát ez a klauzula nem csorbíthatja; a felek által választott jogtól tehát a jogalkalmazó a klauzulát felhívva sem térhet el. Kódex 10. § (2) bekezdés

¹¹³ SZABÓ (2018) i. m. 67-68.; szintén kritikus: BURIÁN László: A hazafelé törekvés a régi és az új nemzetközi magánjogi kódexben. In: BOÓC Ádám – SÁNDOR István (szerk.): *Studia in honorem Gábor Hamza: Ünnepi tanulmányok Hamza Gábor 70. születésnapja tiszteletére*. Budapest, Közjegyzői Akadémiai Kiadó, 2019. 47.

gátolják. Érdemes kiemelni, hogy a „kedvezőbb jog” elve¹¹⁴ a hagyományosnak mondható családjogi területen túl például a dologi jog szabályai közt is relevanciát nyert.¹¹⁵

III. 4. Az élet újabb kihívásai

Az internet térhódítása olyan elemi erővel ható jelensége korunknak, mely a kollíziós jogot sem hagyhatta érintetlenül. Az új típusú, térben „behatárolhatatlan” online jogsértések mindenekelőtt a *személyhez fűződő jogok megsértésének szabályozása*,¹¹⁶ illetve a *szellemi alkotások jogának területén*¹¹⁷ kívánnak modern megoldásokat. A multinacionális nagyvállalatok létrejötte, a társaságok szabad mozgása a jogi személyek, jogi személyiséggel nem rendelkező *szervezeti jogalanyok személyes jogának* meghatározását illetően vetett fel új kérdéseket.¹¹⁸

Az egyre növekvő figyelmet (és dogmatikai vitákat) követelő értékpapírok,¹¹⁹ dologi biztosítékok és a korábban – nevesített módon – nem szabályozott kulturális javak¹²⁰ kivételként való összetett szabályozása a *dologi jogi kollíziós szabályrendszert* írta át.¹²¹

Az országoként nagy különbségekkel szabályozott *élettársi kapcsolatot* illetően a régi Kódex nem tartalmazott önálló kollíziós szabályt. Ez igen problematikusnak volt mondható, tekintettel az utóbbi évtizedekben tapasztalt, élettársi kapcsolatban élők számának folyamatos növekedését mutató tendenciára.¹²² A Kódexet időszerű volt e társadalmi változáshoz igazítani:

---

¹¹⁴ Az értékrend-orientált nemzetközi magánjogi koncepció egy klasszikus képviselője, mely „a konkrét jogviszonyban [...] a jobb anyagi jogi megoldást preferáló kollíziós jogi norma megkonstruálására törekszik, azzal természetesen, hogy legalább egy eleme a jogviszonynak lehetővé teszi annak a kollíziós jogi kapcsoló-elvnek az alkalmazását, amely a jobb jogra, a jobb anyagi jogi megoldásra vezet.” MÁDL (1980) i. m. 261.

¹¹⁵ Ld. 46. § (2) bekezdését és a 47. § (2) bekezdését.

¹¹⁶ Részletesen: ERDŐS István: Javaslatok a személyhez fűződő jogok kollíziós szabályozásának kialakulásához az új nemzetközi magánjogi törvényben. In: BERKE Barna – NEMESSÁNYI Zoltán: *Az új nemzetközi magánjogi törvény alapjai. Kodifikációs előtanulmányok*. Budapest, HVG Orac, 2016. 106-108. és 110-112.; SZABÓ Sarolta: Garnett, Richard, Richardson, Megan: Rágalmazás turizmus vagy csak a sérelem orvoslása? Az angol jóhírnévhez való jog és az amerikai szólásszabadság jogának összehangolása a határon átnyúló rágalmazási ügyekben. *Magyar Jog*, 2010/9.

¹¹⁷ Ld. SZABÓ Sarolta: A Painer-ügy hatása a joghatóságra és a szerzői jogra az Unióban. In: POGÁCSÁS Anett (szerk.): *Quaerendo et Creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja alkalmából*. Budapest, Szent István Társulat, 2014.

¹¹⁸ A kérdéskörrel, különös tekintettel az uniós fejleményekre ld.: MÁDL – VÉKÁS (2018) i. m. 260-269.; SZABADOS Tamás: A jogi személyek személyes joga. In: JAKAB András – FEKETE Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Nemzetközi magánjog rovat, rovatszerkesztő: SZABÓ Sarolta)

<http://ijoten.hu/szocikk/a-jogi-szemelyek-szemelyes-joga> (2018);

¹¹⁹ A Kódex megoldását kritizálja: GÁRDOS István: Az értékpapírra irányadó jog. *Gazdaság és Jog*, 2018/6., melyekre annak védelmében reagál: CSEHI Zoltán: Az értékpapírokra vonatkozó kollíziós szabályok az új nemzetközi magánjogi törvényben. *Gazdaság és Jog*, 2019/7-8. és CSEHI Zoltán: Az értékpapírokra vonatkozó kollíziós szabályok az új nemzetközi magánjogi törvényben (2. rész). *Gazdaság és Jog*, 2019/10.

¹²⁰ Részletesen: SZABÓ Sarolta: A kulturális javak (és a lopott dolgok) speciális védelme az új nemzetközi magánjogi törvényben. In: BERKE Barna – NEMESSÁNYI Zoltán: *Az új nemzetközi magánjogi törvény alapjai. Kodifikációs előtanulmányok*. Budapest, HVG Orac, 2016. 164-166.; VADÁSZ Vanda: A kulturális javakkal kapcsolatos jogvitákra irányadó jog a magyar jogrendszerben. *Külgazdaság Jogi Melléklet*, 2020/3-4.

¹²¹ Elemzi: CSEHI Zoltán: A dologi jog új kollíziós szabályai. *Jogtudományi Közlemény*, 2019/1. 7. o.

¹²² Koncepció 188. pont. A bejegyzett élettársi kapcsolatra vonatkozólag is csak 2009-ben került kollíziós szabály beiktatásra a régi Kódex rendszerébe (ld. 2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról).

az élettársi és a *bejegyzett élettársi kapcsolat* külön fejezetben került szabályozásra (Kódex IV. Fejezet).¹²³

IV. Végszó

A magyar kollíziós jogban a Kódex születésével új szakasz vette kezdetét. Reflektálva kora megváltozott környezetére és követelményeire, az új törvénykönyv számos régóta fennálló hiányosságot pótol, s hibát javított ki. Szemléletében megújult, az eszközök szélesebb tárházát biztosítja, elődjénél nagyobb bizalmat szavazva a jogalkalmazó belátásának. Ezáltal új kompromisszuma született a nemzetközi magánjog értékorientált és a jogbiztonságot mindenek fölé helyező szemléletének; egy, a mai trendekhez – minden hibája ellenére – sokkal inkább illő kompromisszum.

Régi tétel, hogy minden kodifikáció nagy kérdése az, hogy a megelőző állapothoz képest jelent-e előrelépést, segít-e leküzdeni a bírói gyakorlatban jelentkező bizonytalansági tényezőket. Ha ugyanis ezen feltételek egy része is teljesül, akkor azt értékesnek kell tekinteni.¹²⁴ A Kódex tehát érték, korunk jelképe, s ahogy *Martonyi* megfogalmazta, „jelentősége túl fog nőni a jogág (és tantárgy) szűkebb területén. Bevonul a jogtudatba, segíti, ösztönzi a jogi gondolkodást és a joggyakorlatot, emeli a jogi kultúránk színvonalát, összességében jobba tesz minket, mint tágabb közösséget.”¹²⁵

---

¹²³ A szabályozás léte kétségtől hiánypótló, annak konkrét megoldása azonban felvethet aggályokat, ld.: ZIEGLER – VADASZ – SZABÓ: 360. o.

¹²⁴ RÉCZEI i. m. 151.

¹²⁵ MARTONYI i. m. 15.

© Vadász Vanda

MTA Law Working Papers

Kiadó: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

Székhely: 1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.

Felelős kiadó: Boda Zsolt főigazgató

Felelős szerkesztő: Körtvélyesi Zsolt

Szerkesztőség: Hoffmann Tamás, Kecskés Gábor, Szilágyi Emese

Honlap: <http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>

E-mail: mta.law-wp@tk.mta.hu

ISSN 2064-4515